

Stenografični zapisnik

štirinajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 28. aprila 1899.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela.
— Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik
ekscelenca baron Viktor Hein in c. kr. deželne
vlade tajnik Viljem Haas. — Vsi članovi razun:
knezoškof dr. Anton Bonav. Jeglič, Feliks pl.
Lenkh, Alojzij Loy, Karol Luckmann, dr. Da-
nilo Majaron. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef
Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XIII. deželnozborske seje dné 27. aprila 1899. l.
2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
3. Priloga 51. Tretje branje načrta realčnega zakona.
4. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunih bolnišničnega, blazničnega, porodnišničnega in najdenišničnega zaklada za leto 1899. (k prilogi 37.).
5. Ustno poročilo finančnega odseka o peticijah in sicer:
 - a) posestnikov v Št. Gotardu za podporo za napravo vodovoda;
 - b) posestnikov iz Malih Lipljen za podporo za napravo vodovoda;
 - c) o prošnji posestnikov vasi Bogu, občina Vrabče, za podporo za napravo kapnic;

Stenographischer Bericht

der vierzehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 28. April 1899.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto von Detela. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Excellenz Victor Freiherr von Hein und k. k. Landesregierungssecretär Wilhelm Haas. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Anton Bonav. Jeglič, Felix v. Lenkh, Alois Loy, Karl Luckmann, Dr. Danilo Majaron. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der XIII. Landtagsitzung vom 27. April 1899.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 51. Dritte Lesung des Entwurfes eines Realschulgesetzes.
4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Vorschläge des Kranken-, Irren-, Gebärhaus- und Findelfondes für das Jahr 1899 (zur Beilage 37.).
5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:
 - a) der Insassen von St. Gotthard um Subvention behufs Herstellung einer Wasserleitung;
 - b) der Insassen von Kleinsiplein um Subvention behufs Herstellung einer Wasserleitung;
 - c) der Insassen von Bogu, Gemeinde Vrabče, um Subvention behufs Errichtung der Cisternen;

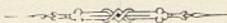
- d) posestnika Janeza Avbelj na iz Goljčaje, občina Blagovica, za podporo za napravo vodnjaka ;
- e) županstva v Sodražici za podporo za popravo ceste iz Sodražice proti sv. Gregorju ;
- f) Marije Freier, udove muzejskega kustoza, za dovolitev miloščine.
6. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Andreja Kalana glede ustanovitve obrtnih sodišč.
7. Ustno poročilo upravnega odseka glede projekta o napravi mostov čez reko Krko pri Dobravi in Mrsecji vasi v političnem okraju Krškem (k prilogi 45.).

- d) des Besitzers Johann Avbelj von Golčaje, Gemeinde Glogowitz, um Subvention behufs Errichtung eines Brunnens ;
- e) des Gemeinbeamtens Soderšitz um Subvention behufs Herstellung der Straße von Soderšitz gegen St. Gregor ;
- f) der Maria Freier, Musealcustoswittve, um Bewilligung einer Gnadengabe.

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Andreas Kalan, betreffend die Errichtung von Gewerbegerichten.
7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Projecte, betreffend die Herstellung von Brücken über den Gurkfluß bei Dobrava und Mrjetschendorf im politischen Bezirke Gurkfeld (zur Beilage 45).

Seja se začne ob 10. uri 25 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 25 Minuten Vormittag.

1. Sitzung des Ausschusses der XIII. Landtagsperiode vom 27. April 1899.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidenten.

3. Erklärung des Vorsitzenden des Ausschusses über die Sitzung.

4. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Errichtung von Brücken über den Gurkfluß bei Dobrava und Mrjetschendorf im politischen Bezirke Gurkfeld (zur Beilage 45).

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Errichtung von Brücken über den Gurkfluß bei Dobrava und Mrjetschendorf im politischen Bezirke Gurkfeld (zur Beilage 45).

1. Sitzung des Ausschusses der XIII. Landtagsperiode vom 27. April 1899.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidenten.

3. Erklärung des Vorsitzenden des Ausschusses über die Sitzung.

4. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Errichtung von Brücken über den Gurkfluß bei Dobrava und Mrjetschendorf im politischen Bezirke Gurkfeld (zur Beilage 45).

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Errichtung von Brücken über den Gurkfluß bei Dobrava und Mrjetschendorf im politischen Bezirke Gurkfeld (zur Beilage 45).

1. Sitzung des Ausschusses der XIII. Landtagsperiode vom 27. April 1899.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidenten.

3. Erklärung des Vorsitzenden des Ausschusses über die Sitzung.

4. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Errichtung von Brücken über den Gurkfluß bei Dobrava und Mrjetschendorf im politischen Bezirke Gurkfeld (zur Beilage 45).

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Errichtung von Brücken über den Gurkfluß bei Dobrava und Mrjetschendorf im politischen Bezirke Gurkfeld (zur Beilage 45).

1. Sitzung des Ausschusses der XIII. Landtagsperiode vom 27. April 1899.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidenten.

3. Erklärung des Vorsitzenden des Ausschusses über die Sitzung.

4. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Errichtung von Brücken über den Gurkfluß bei Dobrava und Mrjetschendorf im politischen Bezirke Gurkfeld (zur Beilage 45).

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Errichtung von Brücken über den Gurkfluß bei Dobrava und Mrjetschendorf im politischen Bezirke Gurkfeld (zur Beilage 45).

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika XIII. deželno-zborske seje dne 27. aprila 1899. l.**1. Lesung des Protokolls der XIII. Landtags-sitzung vom 27. April 1899.****Tajnik Pfeifer:**

(Bere zapisnik XIII. seje v slovenskem jeziku. — *Dieß das Protokoll der XIII. Sitzung in slovenischer Sprache.*)

Deželni glavar:

K zapisniku se je oglasil za besedo gospod kanonik Kalan.

Poslanec Kalan:

Častita gospoda! Iz ravnokar prebranega zapisnika o zadnji deželnozborski seji se je razvidelo, da so gospodje poslanci nemško-liberalnega veleposestva izdali neko izjavo, ki se peča z mojim govorom, katerega sem včeraj imel povodom razprave o realnem zakonu. Ker me tisti hip slučajno ni bilo v zbornici in ker ne morem pustiti, da bi očitanja, ki se nahajajo v tej izjavi, le za trenutek visela neopravičeno na meni, zato se mi zdi, da je moja dolžnost, da precej prvo priliko porabim ter o tej izjavi svoje mnenje povem in se proti njej in njenemu obsegu kar najodločnejše zavarujem.

Najprej se čudim, kako so mogli gospodje poslanci nemško-liberalnega veleposestva tako izjavo dati, ko je bilo vendar znano in so sami to izjavili, da se specialne razprave o realnem zakonu ne udeležujejo ter jih tudi res ni bilo v tej visoki zbornici. Dalje se čudim tembolj, ker se v tej izjavi nahajajo taka očitanja zlasti glede moje osebe, glede mojega avstrijskega patrijotizma, da moram to očitanje najodločnejše zavračati. V tej izjavi namreč pravijo, da se je v specialni razpravi napravil ekskurz na polje vnanje politike ter da so se pri tem zastopali nazori, katerim se morajo iz splošno avstrijskega stališča protiviti, ter se kot pristaši obstoječe ustave in za monarhijo veljavnega državnega prava morajo zlasti proti po poslancu Kalanu razvitim nazorom glede razmer na jugu države odločno zavarovati. Čudil sem se temu tembolj zaradi tega, ker sem ravno v svojem govoru o razpravi glede realnega zakona bodisi glede koristi pouka v ruskem jeziku naravnost povdarjal svoje avstrijsko stališče, na katerem stojim in zaradi katerega pravim, da ne gre prezirljivo govoriti o uku ruščine na Avstrijskem. Ravno s tega stališča in na tem stališču stoječ sem

motril razmere na jugu in izrečno povdarjal, da zlasti glede na interes Avstrije, ki nam je prvi, zlasti z ozirom na to moramo delovati, da dobimo v te namene na jugu slovanske narode zadovoljne, kot trdne branike proti onim elementom, ki se na mejah državnih na jugu zbirajo in se vsak hip pripravljajo, da bi ugledu in veličini naše države škodovali. (Živahno odobravanje na levi, v središču in na galeriji. — *Lebhafter Beifall links, im Centrum und auf der Gallerie.*) Ako sem jaz tukaj izrečno povdarjal svoje patrijotično stališče — in mi Slovenci nimamo navade, da bi imeli polna usta avstrijskega patrijotizma, pač pa svoje glave, srca in roke, kadar treba trpeti za idejo Avstrijsko (Burno odobravanje na levi, v sredini in na galeriji — *Stürmischer Beifall links, im Centrum und auf der Gallerie*), — se zatorej najodločnejše zavarujem proti temu, da bi se mi, ko sem jasno govoril, s katerega stališča sem dotične stvari povdarjal, očitalo, da so bili nazori, ki sem jih razvil, taki, da se mora proti mojim besedam ugovarjati s splošno avstrijskega stališča. (Pritrjevanje na levi in v središču. — *Zustimmung links und im Centrum.*) Takega očitanja zastopniki slovenskega naroda nikdar ne moremo trpeti, zakaj slovenski narod ima 600 letno zgodovino zvestobe do Avstrije za seboj, zgodovino, v kateri ni niti eden list omadeževan z najmanjšo nezvestobo, o kateri nam nihče ne more govoriti. (Burno odobravanje in ploskanje na levi, v središču in na galeriji. — *Stürmischer Beifall und Händeklatschen links, im Centrum und auf der Gallerie.*) Čudil sem se torej nasproti temu natolcevanju in zato izjavljam, da zoper tako dostojnih mož nevredno (Klici na levi: — *Hufe links*: „Tako je!“) postopanje, zoper to neosnovano natolcevanje moram z vso odločnostjo ugovarjati in se z vso odločnostjo obrniti proti tem naravnost iz trte izvitim krivičnim napadom in dalje odločno in slovesno izjavljam, da se kot zvesti sin svojega naroda ne dam učiti avstrijskega patrijotizma od nikogar, najmanj pa se pustim učiti avstrijskega patrijotizma od poslancev nemško-liberalnega veleposestva, katerim nečem enakega z enakim vračevati ter jim, kakor oni meni po krivici, pomanjkanja avstrijskega patrijotizma očitati, katerim pa naravnost rečem, da, ako hočejo nastopati kot učitelji avstrijskega patrijotizma, imajo za to veliko bližje in veliko nujnejše polje v vrstah politikov svojega nemškega naroda, v vrstah Wolfov in Schönererjancev. (Burno odobravanje in ploskanje na levi, v središču in na galeriji. — *Stürmischer Beifall und Händeklatschen links, im Centrum und auf der Gallerie.*)

Deželni glavar:

Gospod poslanec ekszellenca baron Schwegel ima besedo.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Der Herr Vorredner hat — wenigstens zu meiner Überraschung — die gestrige Erklärung von unserer Seite mit Befremden entgegengenommen und sich darüber gewundert, daß wir überhaupt eine Erklärung

abgegeben haben, nachdem wir an der Specialdebatte uns nicht theilnehmen zu wollen erklärt hatten. Ich glaube, daß, wenn er unsere Erklärung gehört und richtig verstanden hätte, er sofort auch den Eingang derselben ins Auge gefaßt und bemerkt hätte, daß wir uns thatsächlich an der Specialdebatte nicht theilnahmen und nach Schluß derselben nur, weil gewisse Abschwörungen von der Debatte stattgefunden haben, die Gelegenheit benützen zu müssen glaubten, um unseren politischen Standpunkt zu wahren.

Der Genuß, der bei den Verhandlungen über die Realschule auf die auswärtige Politik stattgefunden hat, gehörte nicht zur Sache und hätten eigentlich wir uns darüber wundern können; weil wir aber ein Mißverständnis über diese Frage nicht aufkommen lassen durften, waren wir genöthigt, am Schlusse der Specialdebatte in dieselbe einzugreifen. Nur deshalb haben wir eine kurze Erklärung abzugeben uns verpflichtet erachtet und dies kann, glaube ich, die Überraschung des Herrn Vorredners nicht rechtfertigen.

Andererseits gestehe ich, daß der feurige Appell an den Patriotismus und die Gefühle des Hauses, denen wir gewiß auf das lebhafteste zustimmen, mir unverständlich erscheint aus dem Grunde, weil er von uns in gar keiner Weise provocirt worden ist. In unserer Erklärung, die der Herr Abgeordnete selbst verlesen hat, wird an seinem patriotischen Gefühle, an seiner echt österreichischen Gesinnung auch nicht mit einem Worte gezweifelt und es war gewiß nicht der geringste Anlaß vorhanden, dem Redner unserer Seite den Vorwurf zu machen, man hätte irgendwie die politische und österreichische Gesinnung des Vorredners oder irgendwie die Gesinnung dieses Hauses in dieser Richtung bezweifelt. Diese durchaus ungerechtfertigte Unterstellung gibt, glaube ich, mir uns vollen Grund zur Überraschung.

Andererseits muß ich aber auch den Grund offen und klar darlegen, der für uns maßgebend war zur Abgabe einer Erklärung. Aus dem Wortlaute derselben werden die Herren entnommen haben, daß wir Verwahrung einlegen gegen gewisse hier geäußerten Grundsätze vom rein gesamtstaatlichen Standpunkte, d. i. vom Standpunkte des österreichisch-ungarischen staatsrechtlichen Verhältnisses, welches bei der Debatte über die Realschule gestern in ganz markanter Weise gestreift wurde. Die markanteste Thatsache, welche die ganze Frage illustriert, ist die Berufung auf die Verhandlungen und Besprechungen, die im verflossenen Jahre zu Tersat bei Stime stattgefunden haben, eine Angelegenheit, welche erst vor 2 oder 3 Tagen auch an anderer Stelle öffentlich zur Sprache gebracht wurde.

Diese Verhandlungen von Tersat sind seinerzeit, wenn ich nicht irre, in ihrem vollen Wortlaute im Organ des geehrten Herrn Vorredners selbst kundgemacht worden und aus diesen Verhandlungen war zu entnehmen, daß die Anschauungen jener Herren, welche in Tersat versammelt waren, durchaus mit den bestehenden staatsrechtlichen Bestimmungen zwischen beiden Reichshälften sich nicht decken.

Diese Frage war es, welche uns bestimmte, klar und entschieden zu betonen, daß wir an den staatsrechtlichen Beziehungen, auf denen die Monarchie aufgebaut ist, festhalten und dagegen Einsprache erheben, daß an denselben in irgend einer Weise gerüttelt werde.

Mir liegen heute die Besprechungen und Beschlüsse der Versammlung von Tersat nicht vor; dieselben sind gedruckt, jeder kann sie nachlesen und wird daraus die Überzeugung schöpfen, daß die Anschauungen, die im vorigen Jahre dort zum Ausdruck gekommen sind und bei jenem Anlasse in sehr weitgehender Weise veröffentlicht wurden, mit den Grundsätzen der staatsrechtlichen Organisation der Monarchie sich nicht decken und geeignet erscheinen, in dieser Richtung Mißverständnisse zwischen beiden Reichshälften zu erwecken.

Dies war der einzige Standpunkt, den wir betont haben und gegen diesen Standpunkt brauchte sich — glaube ich — weder ein patriotisches, noch ein anderes Gefühl aufzulehnen. Dieser Standpunkt ist ein rein politischer, die Wahrung desselben haben wir Alle angebetet, den vertreten wir und wenn dagegen irgend eine Einsprache erhoben wird, ist es unser Recht und unsere Pflicht, uns dagegen zu verwahren. Wir mußten aber dies umsomehr thun, als in den Ausführungen des geehrten Redners des gestrigen Tages betont wurde, in Tersat seien nur wirtschaftliche Angelegenheiten besprochen worden. Ich bitte, meine Herren, diese Beschlüsse von Tersat und die Reden, die bei jenem Anlasse gehalten wurden, nachzulesen und wenn Sie viel von wirtschaftlichen Fragen darin finden, dann werde ich mich vielleicht widerlegen lassen; so lange aber mein Gedächtnis mich nicht verläßt und ich glaube, daß ich mich vollständig genau an jene Kundmachung erinnere und bestärkt darin werde ich durch die öffentlichen Verhandlungen, die in einem anderen gesetzgebenden Körper in demselben Sinne gepflogen wurden, solange ist es die Pflicht eines jeden, welcher die staatsrechtlichen Beziehungen zwischen beiden Reichshälften aufrecht zu erhalten wünscht, daran entschieden festzuhalten und gegen jede andere politische Anschauung Verwahrung einzulegen.

Dies war der Standpunkt, den wir gestern eingenommen haben, dieser Standpunkt hat mit dem patriotischen Gefühle, das von mir gewiß vollkommen anerkannt wird, gar nichts zu schaffen, das ist ein Standpunkt politisch-staatsrechtlicher Natur, auf dem bleiben wir und auf dem muß — glaube ich — jeder bleiben, welcher die Ruhe des Verhältnisses zwischen beiden Reichshälften und eine gedeihliche Entwicklung desselben wünscht.

Diese Erklärung bitte ich entgegen zu nehmen als Antwort auf die durchaus ungerechtfertigte Anklage, die von dem Herrn Vorredner gegen diese (rechte) Seite des Hauses erhoben wurde. (Zivahno odobravanje na desni. — Lebhafter Beifall rechts.)

Poslanec Kalan:

Prosim besede!

Deželni glavar:

Pa prosim, samo za stvarni popravek!

Poslanec Kalan:

Ker gospod deželni glavar pravi, da ni več dovoljeno govoriti — — —

Deželni glavar:

Govoriti že, pa samo stvarno popravljati — ne debatirati.

Poslanec Kalan:

Torej se bom na kratko opazko omejil.

Najprej vzamem z zadovoljstvom na znanje, da je gospoda nemško-liberalne stranke premislila se in po svojem načelniku izjavila, da se glede splošno-avstrijskega stališča sklada z nazori v tej zbornici. (Živahno ugovarjanje na desni. — Lebhafter Widerspruch rechts. Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: „Fällt uns nicht ein!“ Poslanec ekszellenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel: „Wir stehen genau auf demselben Standpunkte, wie gestern! Wir ändern gar nichts an unseren Anschauungen!“) Prosim gospoda, gospod načelnik baron Schwegel je danes povdarjal, da glede splošnega avstrijskega patrijotizma ni imel meni nič ugovarjati in ravno te besede se pa nahajajo v dotični izjavi in te besede so bile povod, da sem se dvignil in branil svoj in svojega naroda patrijotizem. Ako bi se bila izjava samo na to omejila, da bi bila zagovarjala državno pravo, o katerem se da diskutirati, kajti nobena ustava ni večna, nobena ustava ni taka, da bi se ne smela kritikovati in nobena ustava ni taka, da bi ne bila zboljšanja zmožna, bi se ne bil jaz oglasil, ker to moramo vendar pred očmi imeti, da, kar se tiče stvari, ki spadajo v ustavo, ima vsak avstrijski državljani svoje mnenje, svoje prepričanje, svojo sodbo in o teh stvareh lahko javno govori. To sta dve popolnoma nasprotni stvari in jaz konstatujem vključ nasprotovanju od one strani, da sem opravičeno to povdarjal, zlasti zaradi tega, ker so gospodje včeraj rekli, da so bili prisiljeni iz splošno-avstrijskega stališča proti mojim besedam ugovarjati (Poslanec dr. Schaffer: „Gewiß auch jetzt noch!“), danes pa so ti gospodje rekli, da niso o našem avstrijskem patrijotizmu nič dvomili in da se torej v tem oziru skladajo z nazori, katere imamo v tej zbornici.

Glede razprave na Trsatu, katero je gospod predgovornik omenil, je res, da sem zadnjič zlasti to povdarjal, da se je zlasti tudi v gospodarskih ozirih razpravljalo, to pa sem zato povdarjal, ker včerajšnja debata ni bila politična debata in ker sem zlasti s tega stališča branil pouk ruskega in hrvatskega jezika, ker sta ta dva jezika zlasti v gospodarskem in prometnem oziru za avstrijske Slovence važnega pomena. Zato sem se oziral tudi na gospodarsko stališče.

Jaz torej vzamem na znanje, da se je glede avstrijskega patrijotizma, nad katerim se v izjavi dvomi, danes pojasnilo, da je stvar tako umevati, kakor je gospod načelnik nemško-liberalnega kluba danes govoril, glede državnih razmer pa ostanem na stališču, da ima vsak avstrijski državljani pravico izrekat svojo sodbo in, ako je poslanec naroda, tudi svojo kritiko. (Odobrovanje na levi in v središču. — Beifall links und im Centrum.)

Deželni glavar:

Vprašam sedaj, ali ima kdo gospodov poslancev zahtevati kak popravek v zapisniku zadnje seje? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.) Ker ne, izrekam, da je zapisnik potrjen.

2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.****Deželni glavar:**

Visoka zbornica! Predvčerajšnjem umrl je odlični državnik grof Hohenwart (Desnica ostavi dvorano — Die Rechte verläßt den Saal), katerega častni spomin bo zabeležen v zgodovini avstrijskega parlamenta, katerega spomin se pa tudi veže dostikrat in trajno z našo deželo Kranjsko (Odobrovanje — Beifall), katero je zastopal blizu četrstoletja v državnem zboru, in sicer deloma kot poslanec Gorenjskega volilnega okraja in deloma tudi kot zastopnik mesta Ljubljanskega, čegar častni občan je tudi bil. Pokojni grof Hohenwart bil je tudi leta 1859. in 1860., za časa, ko je bila dežela Kranjska združena z namestništvom v Trstu, načelnik politične uprave na Kranjskem. Rodbina Hohenwartova je sploh v kronovini Kranjski velevažnega spomina. Predniki njegovi so v prejšnjih stoletjih zavzemali važna dostojanstva v naši deželi, in nekateri se tudi odlikovali v znanstvenem obziru, tako je eden Hohenwartov imel tudi veliko zaslugo kot ustanovitelj deželnega muzeja v Ljubljani. Smatram torej, da mi bo visoka zbornica pritrdila, če predlagam, da se izreka globoko sočutje visoke zbornice ranjkega vdovi in da se to tudi zabeleži v zapisniku današnje seje. (Živahno pritrdjevanje. — Lebhaftes Zustimmung. — Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: „Slava Hohenwartu!“)

Naznaniti mi je (Desnica se vrne v dvorano — Die Rechte kehrt in den Saal zurück), da sta gospoda poslanca pl. Lenkh in Karol Luckmann opravičila odsotnost od današnje seje.

Izročila se je danes po gospodu poslancu Kajdižu še neka peticija, katera se pa glede na včerajšnji sklep visoke zbornice ne izroča kakemu odseku, ampak katero sprejme deželni odbor v nadaljno rešitev.

Preidimo k 3. točki dnevnega reda, to je:

3. Priloga 51. Tretje branje načrta realčnega zakona.**3. Beilage 51. Dritte Lesung des Entwurfes eines Realischulgesetzes.****Poročevalec Šubic:**

Visoka zbornica! Na podlagi včerajšnje specialne debate in drugega branja realčnega zakona predlagam, da se ta zakon danes sprejme v tretjem branju.

Deželni glavar:

Zeli kdo besede k predlogu gospoda poročevalca?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo v včerajšnji seji v drugem branju sprejetemu načrtu realčnega zakona v celoti, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Načrt zakona je v celoti sprejet in s tem je torej 3. točka dnevnega reda rešena.

Ako visoka zbornica dovoli, bi se dnevni red nekoliko predrugail, v tem zmislu namreč, da bi prišla namesto 4. točke sedaj že na vrsto zadnja točka, ker me je gospod poročevalec, ki mora pozneje odpotovati, naprosil, da bi smel sedaj poročati o 7. točki.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Ker je visoka zbornica s tem zadovoljna, pride torej sedaj na vrsto poročilo o točki:

7. Ustno poročilo upravnega odseka gledé projekta o napravi mostov čez reko Krko pri Dobravi in Mrsečji vasi v političnem okraju Krškem (k prilogi 45.).

7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Projecte, betreffend die Herstellung von Brücken über den Gurkfluß bei Dobrava und Mersetschendorf im politischen Bezirke Gurkfeld (zur Beilage 45.).

Berichterstatter Alm:

Ich habe die Ehre über einen Gegenstand im Namen des Verwaltungsausschusses zu referiren, der bereits des Öfteren in dem hohen Hause besprochen wurde.

Der Landesausschuß legt dem hohen Hause zwei Brückenbauprojecte über die Gurk, u. zw. ein solches bei Dobrava mit einem Kostenvorschlage von 12.700 fl. und eines bei Mersetschendorf mit einem Kostenüberschlage von 9000 fl. vor und empfiehlt dem hohen Hause in Anbetracht des Umstandes, daß im verfloßenen Jahre die Kategorisirung der Gemeindefraße Landstraß-Zamelschko in die Reihe der Bezirksstraßen erfolgt ist, daß erstere Project, d. i. eines Brückenbaues über die Gurk in Dobrava, nachdem dasselbe von größerem Vortheile ist.

Aus den angeführten Ziffern der Vorlage ist zu ersehen, daß ein Brückenbau in Dobrava um 3700 fl. mehr kosten würde, als jener in Mersetschendorf.

Zur Zeit bestehen in Dobrava und in Mersetschendorf je eine Überfuhr, über welche keine Daten betreffend ihrer Rentabilität und Frequenz vorliegen, weshalb eine Beurtheilung darüber, welche Brücke zweckentsprechender sei, nicht leicht möglich ist.

Da aber jedenfalls darauf großer Wert gelegt werden muß, und mit welchen Antheilen sich die tan-

girenden Bezirksstraßenausschüsse zu betheiligen gesonnen sind, so stelle ich im Namen des Verwaltungsausschusses folgenden Antrag:

„Der Landtag wolle beschließen:

Der Landesausschuß wird beauftragt, weitere Erhebungen über den Verkehr und die Beitragsleistungen bei den diesbezüglichen Bezirksstraßen-Ausschüssen zu pflegen und seinerzeit geeignete Anträge zu stellen.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Jako obžalujem, da se za svojo osebo ne morem strinjati s predlogom upravnega odseka. Ako visoka zbornica danes sprejme ta predlog, potem sem prepričan, da se vprašanje gledé zgradbe mostu čez Krko zopet odloži za eno, če ne celo za dve leti. V tem me potrjuje dosedanja skušnja. Deset let že, gospoda moja, je letos minulo, odkar je prišlo to vprašanje v visoki zbornici na vrsto. Dne 12. novembra 1889 se je obravnavalo tukaj o prošnji za zgradbo mostu čez Krko in tedaj se je deželnemu odboru naročilo, naj o zadevi pozveduje ter o uspehu teh pozvedeb poroča deželnemu zboru. Dne 13. januarja 1896. l. se je deželnemu odboru isto naročilo, potem dne 2. marca 1897. l., dne 4. februarja 1898 isto že v četrtili in danes sklepamo torej že v peti o tem, da naj deželni odbor o zadevi pozveduje ter o uspehu poroča deželnemu zboru. Mi imamo tu pred seboj obširno poročilo deželnega odbora o uspehu dotičnih pozvedeb, v katerem je vse povedano, kar je mogoč deželni odbor povedati gledé vprašanja, ali naj se gradi most pri Dobravi ali pa pri Mrsečji vasi. Deželni odbor danes sicer ne priporoča naravnost zgradbe mostu pri Dobravi, vendar pa se dá iz vsega tega poročila posneti, da se on nagiblje na to stran, da naj se gradi most pri Dobravi. Kdor pozna ondotne razmere tako, kakor so meni znane, mora priznati, da je most v prvi vrsti potreben pri Dobravi, ker bi ta most vezal v ravni črti okrajne ceste Škocijan - Št. Jernej, levi in desni breg Krke, dočim bi imel most pri Mrsečji vasi za posledico velik ovinek. Deželni odbor naj bi po predlogu upravnega odseka v tej zadevi torej še nadalje pozvedoval! Kdo pa so tisti faktorji, katerih mnenje naj se še poizvé? Cestni odbori in pa občine, ki most potrebujejo. In kaj pravijo ti faktorji? Mokronoški cestni odbor je že l. 1894. poročal deželnemu odboru, da ima za mokronoški cestni okraj le most pri Dobravi pomen, kajti ta most bi v resnici vezal znano lepo šentrupersko dolino z drugo lepo šentjernejsko dolino, dočim bi most pri Mrsečji vasi prouzročil naravnost velik ovinek. Dalje se je cestni odbor mokronoški dne 7. januarja 1897. l. zopet posvetoval o tem vprašanju ter se zopet izrekel za zgradbo mostu pri Dobravi. Istina pa je, da se je cestni

odbor mokronoški ob enem izrekel, da ne more ničesar prispevati za zgradbo mostu pri Dobravi, to pa zaradi mnogih stroškov za druge ceste, posebno pa za uravnavo Mirne. Kdor pozna razmere tega okraja, mora res priznati, da bi ta cestni odbor dve ali tri leta ne mogel v omenjeno svrho ničesar prispevati. Vendar pa iz te izjave cestnega odbora ni sklepati, kakor da bi bil hotel reči, da nikdar ne bo ničesar prispeval, kajti dokazano je, da je ravno ta cestni odbor že dvakrat priporočal zgradbo mostu pri Dobravi, ne pa onega pri Mrsečji vasi. Ko bo Mirna uravnana in ko bo cestni odbor glavne stroške že poplačal, se gotovo ne bo protivil prispevati primerno svoto za ta most. Cestni odbor Kostanjeviški je v seji dne 21. novembra 1896. l. uvažujoč obstoječe prometne razmere vzlic višji potrebnosti za zgradbo mostu pri Dobravi se izrekel za ta most, v seji dne 2. decembra 1897. l. pa je naravnost protestiral proti zgradbi mostu pri Mrsečji vasi, ker bi ta most ne imel nobene posebne važnosti za splošni promet, kakor hitro bo zgrajena cesta Kostanjevica-Zameško. Most pri Mrsečji vasi bi res nekoliko koristil nekterim vasem, toda deželni zbor je dolžan se ozirati na splošne koristi prebivalstva; splošne koristi treh četrtink prebivalstva pa govore za most pri Dobravi in ravno tako tudi krajne razmere. Za most pri Dobravi so se že l. 1894. oglasile občine Škocijan, St. Jernej in Mokronog, potem pa še posestniki iz vasi: Dobrava, Dobruška vas, Čučja mlaka, Hudenje in Grmovlje, ki so se izjavili takrat, da so pripravljeni za ta most prispevati okoli 1000 gld., in pozneje so posestniki iz Dobrave še posebej deželni odbor vprašali, kaj naj še storé, da se bo moglo pričeti z gradnjo tako potrebnega mostu pri Dobravi? Deželni odbor jim morda na to vprašanje ni ničesar naznanil, vsaj v tem poročilu o tem ničesar ni najti, in tako ti posestniki še vedno čakajo kaj se jim bo nasvetovalo. Lansko leto se je občinam Mokronog, Škocijan in St. Jernej pridružila še občina Studenec, ki je naglašala potrebo mostu pri Dobravi, zajedno pa se je izrekla proti zgradbi mostu pri Mrsečji vasi.

Za most pri Mrsečji vasi, kateremu se jaz ne protivim, ako ga interesntje sami gradé, prosi samo občina Raka, podpira pa to prošnjo cestni odbor krški, kar je pač čisto naravno, ker se gre za delne koristi občine, ki spada pod krški cestni skladovni okraj. Iz tega je torej razvideti, da vse razmere, krajne, gospodarske in prometne, govorijo za potrebo zgradbe mostu pri Dobravi in da deželni odbor bo, če tudi se mu naroči, naj v tej zadevi še pozveduje, izvedel to, kar je že danes znano. Ne nameravam staviti predloga, naj se z zgradbo mostu pri Dobravi začne že letos, drugo ali tretje leto, ampak da naj se naroči deželnemu odboru, da stori potrebne korake pri mokronoškem in kostanjeviškem cestnem odboru ter od njih poizvé, kdaj da bosta mogla za most pri Dobravi kaj prispevati. Kadar bo fond za zgradbo zagotovljen, naj se z delom prične, danes pa naj visoka zbornica načelno sklene, da naj se zgradi most pri Dobravi.

Z ozirom na te kratke podatke si usojam predlagati:

„Deželni zbor skleni:

1.) Projekt za gradnjo mostu čez Krko pri Dobravi se odobri in v smislu § 23., točka 3. zakona z dne 28. julija 1889, dež. zak. štev. 17, most na okrajni cesti Škocijan-Dobrava-St. Jernej sprejme v vrsto okrajnih cestnih stavb.

2.) V delno pokritje skupne potrebnosti v znesku 12.700 gld. se dovoli 4000 gld. podpore iz deželnega zaklada.

3.) Deželnemu odboru se naroča, naj gledé prispevkov prizadetih udeležencev stori potrebne korake, da se gradnja mostu, ako mogoče, prične že l. 1901.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca dr. Žitnika, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je toraj v razpravi. Želi se kdo besede?

Gospod poslanec grof Barbo ima besedo.

Abgeordneter Graf Barbo:

Hohes Haus! Wenn ich in dieser Angelegenheit das Wort ergreife, so geschieht dies deshalb, weil ich vor einigen Jahren — wenn ich mich recht erinnere, im Jahre 1896 — das Referat in dieser Angelegenheit hatte. Damals lag ein Gesuch der Gemeindefassen von Arch vor, dahingehend, es möge doch endlich die Brücke über die Gurf, welche seit einigen Jahren geplant war, bei Merjetschendorf gebaut werden. In diesem Gesuche waren alle jene Gründe angeführt, welche für eine Brücke bei Merjetschendorf und gegen eine Brücke bei Dobrava sprechen. Das darauf folgende Jahr kam abermals ein Gesuch in dieser Angelegenheit, und zwar von Seite der Gemeinde St. Barthelmä, von welcher zu erwarten gewesen wäre, daß sie sich eher für eine Brücke bei Dobrava aussprechen werde.

Ich habe damals als Referent des Verwaltungsausschusses in meinen Ausführungen meine Meinung dahin präcisiert, daß in Anbetracht des Umstandes, als sich auch die Gemeindefassen von St. Barthelmä für die Brücke bei Merjetschendorf aussprechen, das Project bei Dobrava gänzlich fallen gelassen werden möge, umso mehr als die Brücke in Dobrava auf 12.700 fl., die Brücke bei Merjetschendorf aber nur auf ca. 9000 fl. zu stehen komme, nachdem bei Merjetschendorf schon seinerzeit eine Brücke vorhanden war, von welcher jetzt noch die Brückenköpfe existiren.

Im darauf folgenden Jahre bin ich wieder anders informiert worden, indem damals Deputationen seitens der Bevölkerung zu mir kamen, welche entgegengesetzte Ansuchen an mich stellten, die einen, ich möge für die Brücke bei Merjetschendorf mich bemühen, die anderen, ich möge dahin wirken, daß die Brücke bei Dobrava gebaut werde. Jede der Deputationen hatte begeisterte Wortführer, welche für die Vortheile der einen, respective der andern Brücke eintraten. Nachdem somit auf Grund dieser Erklärungen der Bewohner ein endgiltiges Urtheil nicht zulässig ist, so erübrigt nur, die Äußerungen, welche die betreffenden Bezirksstrassenausschüsse und die inter-

essirten Gemeinden in dieser Angelegenheit abgegeben haben, in Betracht zu ziehen.

Wenn der Herr Vorredner auf alle die Äußerungen hingewiesen hat, welche von den Gemeinden, respective den Bezirksstraßenausschüssen für die Brücke in Dobrava ins Treffen geführt werden, so muß ich bemerken, daß man den wahren Wert dieser Äußerungen etwas niedriger hängen muß. Ich kann dies getrost behaupten, nachdem ich selbst Mitglied des Straßenausschusses von Massenfuß bin und auch bei der Beschlußfassung über diese Erklärung zugegen war. Ich weiß, daß der Bezirksstraßenausschuß von Massenfuß durchaus nicht mit Begeisterung für die Brücke in Dobrava sich ausgesprochen, sondern einfach erklärt hat, daß für Massenfuß, wenn es zum Baue der Brücke käme, überhaupt nur die Brücke in Dobrava in Betracht zu ziehen sei, nachdem die Brücke bei Merjetschendorf außerhalb des Bezirkes liegt; er hat aber ausdrücklich erklärt, daß er nicht in der Lage sei, für eine Brücke in Dobrava einen Beitrag zu leisten. In der Erklärung vom Jahre 1897 hat er abermals auf diesen Umstand hingewiesen, und ich glaube nicht, daß man einen Bezirksstraßenausschuß, welcher motivirt erklärt, nicht in der Lage zu sein, sowohl dermalen, wie voraussichtlich für eine längere Reihe von Jahren einen Beitrag zu leisten, zwingen soll, eine so namhafte Summe beizusteuern.

Das Gleiche gilt für den Bezirksstraßenausschuß in Landstrass. Auch dieser ist im Princip nur für eine Brücke in Dobrava, erklärt jedoch gleichfalls ausdrücklich, nichts beisteuern zu können. Wird die Brücke bei Dobrava beschossen, dann werden diese Straßenausschüsse allerdings gezwungen werden, Zahlungen zu leisten, ich halte es aber für nicht opportun, diese Ausschüsse in finanzielle Calamitäten zu stürzen.

Ich glaube daher, es wäre verfrüht, sich heute schon im Princip für die Brücke in Dobrava auszusprechen, umsomehr, als ich — wenigstens nach den Ausführungen, welche ich im Namen des Verwaltungsausschusses vorzubringen die Ehre hatte — vor 2 bis 3 Jahren für die Brücke in Merjetschendorf mich ausgesprochen habe. Ich finde den Antrag des Verwaltungsausschusses zweckmäßig, welcher dahin geht, daß man die Sache nochmals gründlich untersuche, um positive Daten über die Frequenz namentlich der dortigen Fuhrwerke zu erhalten. Solche verlässliche Daten allein können uns in die Lage versetzen, ein endgiltiges Urtheil zu bilden.

Damit empfehle ich den Antrag des Verwaltungsausschusses zur Annahme.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo.

Poslanec dr. Papež:

Že dolgo vrsto let se je toliko popraševalo gledé zgradbe enega ali drugega mostu, namreč onega v Mrsečji vasi ali pa onega pri Dobravi in toliko je že bilo v tej zadevi odgovorov, da je zdaj

misliti, da bi morali deželni odbor in drugi mero-dajni faktorji biti že dovelj poučeni, da vedó, kaj še ne vedó. Tu mislim, da je samo še to izvedeti ali in koliko utegne ta ali oni cestni odbor za zgradbo prispevati, zlasti pa, koliko utegne prispevati cestni odbor Mokronoški, ki se o tem še ni izrekel, ali in koliko da hoče prispevati. Posebno povdarjam, kar je že poslanec grof Barbo omenjal, da se je cestni odbor Mokronoški izrekel za most pri Dobravi, to pa moram zaradi tega posebno povdarjati, ker je ta cestni odbor v tem oziru najobjektivnejši faktor, ki je v tem vprašanju govoril, objektivni pa je njegov izrek zaradi tega, ker je za dražji projekt, ktere-ga bi moral perhorescirati že iz navadnega ego-ističnega stališča, ktero zavzemajo sicer bolj ali manj vsi cestni odbori in tudi druge korporacije.

Jaz bom glasoval za predlog gospoda poslanca dr. Žitnika; mogoče, da se izreče za ta predlog tudi večina te visoke zbornice. Za slučaj pa, da bi ta predlog ne dobil večine, bi jaz predlagal, da bi gos-pod poročevalec Ulm — mislim, da je v toliko od upravnega odseka pooblaščen — sprejel v svoj pred-log namesto določila, da mora deželni odbor „sejner-zeit“ poročati o svojih pozvedbah deželnemu zboru, določilo, da mora deželni odbor poročati o tem v prihodnjem zasedanju; vsaj more deželni odbor, ako je pri zdravih močeh, te pozvedbe dognati že v teku jednega leta. To bo nalog deželnega nadinženirja, ki, kakor mislim, ne bo tako preobložen, da bi že v tem letu opešal. Jaz torej predlagam, da se beseda „sejnerzeit“ v predlogu upravnega odseka namesti z besedami: „in der nächsten Session“, da ima torej deželni odbor poročati v prihodnjem za-sedanju deželnega zbora.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

Gospod poslanec Pfeifer ima besedo.

Poslanec Pfeifer:

Visoki zbor! Od vseh strani se je priznavala neizogibna potreba vsaj ene stalne zveze med obema bregovima Krke, bodisi pri Mrsečjivasi ali pri Dobravi in to potrebo so vsi gospodje, ki so pred menoj govorili, povdarjali. Če pa vprašamo prizade-cne cestne odbore, čujemo odgovor, da Mokro-noški ni v položaju, kaj prispevati za zgradbo mostu pri Dobravi, cestni odbor Kostanjeviški pa želi, da se stvar odloži, ker ima sedaj preveč dru-gih cestnih potrebščin pokrivati in da ravnotako želi odložitev zgradbe cestni odbor Krški, ker ima sedaj ogromne troške za preložitev klanca med Rako proti Bučki. Z ozirom na to, da cestni odbori ne želijo, da bi se zgradba mostu pričela že sedaj, ampak da se stvar še za nekaj časa odloži, vidi se mi umestno, da glasujem za predlog upravnega odseka, ker bo med tem mogoče izvršiti še neka-tere poizvedbe o velikosti prometa na brodovih pri Dobravi in Mersečji vasi in druge poizvedbe in tako se bo potem na podlagi uspehov teh poizvedeb

natančno videlo, koliko bo prizadeta dežela, koliko cestni odbori in tako se bomo potem lahko končno odločili za to ali ono.

Deželni glavar :

Zeli še kdo besede ?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec ?

Berichterstatter Alm :

Ich habe nur zu bemerken, daß ich die Wichtigkeit der Brücke bei Dobrava vollkommen anerkenne. Die Sache wäre aber schon längst erledigt, wenn nicht zwischen den beiden Parteien beständig Streitigkeiten bestehen würden über den Ort, wo die Brücke gebaut werden soll. (Poslanec grof Barbo : — Abgeordneter Graf Barbo : „Sehr richtig!“)

Ich hoffe, daß vom Landesausschusse im nächsten Jahre jedenfalls geeignete Anträge werden gestellt werden ; heute kann ich nicht anders, als auf dem Antrage des Verwaltungsausschusses zu beharren.

Deželni glavar :

Najprej nam bo glasovati o spreminjajočem predlogu gospoda poslanca dr. Žitnika in sicer o vsakem delu posebej, kajti če bi padel prvi predlog, da se dotični most sprejme v vrsto okrajnih cestnih stavb, potem bi samo ob sebi odpadlo glasovanje o drugem in tretjem predlogu.

Poslanec dr. Tavčar :

Prosim, gospod deželni glavar, meni se zdi, da ta način glasovanja ni pravilen. Gospod poslanec dr. Žitnik je stavil definitiven predlog, dočim je predlog upravnega odseka odločilni predlog, in torej bi ta moral najprej priti na glasovanje.

Deželni glavar :

Prosim, po opravičnem redu pride preminjajoči predlog vselej prvi na glasovanje. Če kak poslanec stavi odločilni predlog, o tistem se mora najprej glasovati. Tukaj pa imamo predlog odseka, h kateremu se je predlagala sprememba in torej ima priti preminjalni predlog najprej na glasovanje. Torej prosim gospode, ki pritrjujejo prvemu predlogu gospoda poslanca dr. Žitnika, da se projekt odobri in most sprejme v vrsto okrajno-cestnih stavb, da izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel in vsled tega odpade torej glasovanje o drugem in tretjem predlogu gospoda poslanca dr. Žitnika, v katerih se je predlagala podpora 4000 gld. in pa dotično naročilo deželnemu odboru glede izvršitve predpriprav, da bi se gradnja mostu, če mogoče, pričela že leta 1901.

Dalje je gospod poslanec dr. Papež predlagal, da se v predlogu upravnega odseka beseda „seinerzeit“ nadomesti z besedami „in der nächsten Session“.

Torej jaz mislim, da se bo glasovalo o predlogu upravnega odseka samo, da se izpusti konec, ker je rečeno, kdaj naj se o stvari poroča ; torej gospodje, ki glasujejo za predlog upravnega odseka, izpustivši konec „und seinerzeit geeignete Anträge zu stellen“, o katerem se bo posebej glasovalo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in torej pride sedaj na glasovanje preminjalni predlog gospoda poslanca dr. Papeža, ki meri na to, da naj bi se konec predloga namesto „und seinerzeit geeignete Anträge zu stellen“ glasil : „und in der nächsten Session geeignete Anträge zu stellen“.

Gospodje, ki pritrjujejo temu preminjalnemu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Torej je sedaj sprejet nasvet upravnega odseka s to spremembo.

Preidimo sedaj k točki :

4. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunih bolnišničnega, blazničnega, porodnišničnega in najdenišničnega zaklada za leto 1899. (k prilogi 37.).

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Voranschläge des Kranken-, Irren-, Gebärhaus- und Findelfondes für das Jahr 1899 (zur Beilage 37.).

Berichterstatter Graf Barbo :

Wenn ich lezthin als Berichterstatter über die Rechnungsabschlüsse der Landeswohlthätigkeitsanstalten für das Jahr 1897 in der angenehmen Lage war zu constatiren, daß sich bei denselben für den Landesfond ein Ersparnis von 13.005 fl. ergeben hat, so kann ich auch heute, wo ich die Ehre habe, über die Voranschläge dieser Anstalten dem hohen Hause Bericht zu erstatten, auf die erfreuliche Thatsache hinweisen, daß in denselben die Lasten, welche dem Lande in dieser Richtung auferlegt werden müssen, geringer präliminirt sind, als nach den Voranschlägen für das Jahr 1898.

Obwohl nach den Anträgen des Landesausschusses eine Steigerung der Erfordernisse von 196.546 fl. auf 205.059 fl., also um 8.513 fl. in's Auge gefaßt ist, betrüge doch der aus dem Landesfonde zu deckende Abgang nur 151.892 fl., während derselbe für das Jahr 1898 mit 156.000 fl. in Voranschlag genommen worden war, daher um 4.108 fl. geringer wäre.

Ich sage absichtlich „betrüge“ und „wäre“, weil diese Zahlen nach den Anträgen des Finanzausschusses eine Änderung erfahren werden, u. zw. eine günstige Änderung insoferne, als ich in der Lage bin, bei einigen Punkten ein geringeres Erfordernis für den Voranschlag

zu beantragen, wodurch sich der vom Landesfonde zu deckende Abgang um 1850 fl. geringer voranschlagen, daher das Präliminare pro 1899 gegenüber dem des Jahres 1898 um 5958 fl., also nahezu um 6000 fl. günstiger sein wird.

Hierbei ist zu bemerken, daß die Voranschläge sehr sorgsam verfaßt sind und sich keinesfalls eine Überschreitung der Erfordernisse erwarten läßt, während andererseits eher bei der Bedeckung u. zw. namentlich rücksichtlich der Verpflegungskostenerläge beim Krankenhausfonde nach den Erfahrungen des Jahres 1897 eine Mehreinnahme zu erhoffen ist, da dieselben nach dem dreijährigen Durchschnitte voranschlagt sind und es sich gezeigt hat, daß dieselben eine steigende Tendenz verfolgen.

So erfreulich zwar der Umstand ist, daß wir nach den Rechnungsabschlüssen pro 1897 und nach den Voranschlägen pro 1899, über welche ich heute zu referiren die Ehre habe, bestimmt hoffen dürfen, daß sich die Lasten, welche das Land für seine Wohlthätigkeitsanstalten zu tragen hat, eher verringern als vermehren werden, dürfen wir doch nicht vergessen, daß diese Lasten in Anbetracht unserer schlechten finanziellen Lage und unserer geringen Steuerkraft ganz enorme sind. Erhalten wir ja doch das Gleichgewicht in unserem Budget nur durch die Brantweinauflage und hängt über uns stets gleich einem Damoklesschwert die Aussicht, daß diese Finanzquelle, auf welche wir auch schon vielfach zündigten, versiegen wird. Was werden wir dann thun, wie werden wir dann die Abgänge des Landesfondes bedecken? Das müssen wir erwägen.

Das kostbarste Material eines Volkes ist der Mensch. Zur Erhaltung desselben, zur Heilung der erkrankten Volksangehörigen bringt das Land schwere finanzielle Opfer, welche umso höher zu voranschlagen sind, als das Land durch den Bau seines vorzüglich eingerichteten Spitals diese Opfer nicht nur für die engere Heimat gebracht hat, sondern auch für die sich in demselben vorübergehend aufhaltenden Angehörigen der anderen Kronländer, ja auch für Ausländer.

Durch den Bau des neuen Krankenhauses, welches allen Anforderungen, die die moderne Hygiene stellt, vollauf gerecht wird, hat sich das Land ein würdiges Denkmal der Humanität gesetzt. Durch Bewilligung der großen Kosten, welche der Bau erforderte, und durch Gewährung der nicht minder empfindlichen Erhaltungs- und Betriebskosten hat es bewiesen und beweisen es alljährlich die bernenen Vertreter des Volkes, daß sie, soweit sie dies mit ihren Verpflichtungen gegenüber der Finanzlage des Landes nur irgend vereinbaren können, ein warm fühlendes Herz und eine offene Hand haben für das Wohl der allerärmsten Schichten der Bevölkerung, welche von diesen Lasten weniger oder gar nicht getroffen werden und für welche in erster Linie das vorzüglich eingerichtete Spital ein Segen ist.

Wenn ich aber auch sage, daß sich das Land mit dem Baue des neuen Spitals ein würdiges Denkmal der Humanität gesetzt hat, so kann ich doch nicht umhin, heute, da ich zum erstenmale die Ehre habe, über die Voranschläge der Wohlthätigkeitsanstalten dem hohen Hause Bericht zu erstatten, meine Ansicht dahin auszusprechen, daß beim Baue des neuen Spitals einzig und allein auf die möglichst vollkommene Erreichung

des Zweckes ohne mindeste Rücksicht auf die Vereinbarung desselben mit Ersparung von überflüssigen Kosten Bedacht genommen wurde. Ich habe nicht über den Bau des Spitals zu sprechen, dieser ist eine längst abgethane Sache, über welche ja im hohen Hause seinerzeit viel debattirt worden ist. Ich will mich auch nicht in Recriminationen darüber einlassen, daß die Bauart im Pavillonssystem eine viel zu kostspielige war und daß es vielleicht zweckmäßiger gewesen wäre, davon abzuweichen; allein ich kann nicht umhin, darauf hinzuweisen, daß die Bauart auch schuld an den unverhältnismäßig hohen jährlichen Beheizungskosten ist, welche nicht unwesentlich auf die enorme Höhe der Ausgaben Einfluß nahmen. (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: Gewiß!) Die Heizung erfolgt nämlich für sämtliche Localitäten aller Pavillons von einem Punkte, nämlich vom Heizhause aus und wird der zur Heizung der Localitäten aller Pavillons erforderliche Dampf in eisernen Röhren, welche unterirdisch in gemauerten Gängen geführt sind, geleitet. Auf dem langen Wege geht sehr viel Wärme verloren. Es wurde mir gestern von geschätzter Seite im Finanzausschusse mitgetheilt, daß dieser Verlust 40% betrage; obzwar es nun nicht leicht möglich ist, dies in Percenten auszudrücken, so ist es doch immerhin eine Thatsache, daß sehr viel Wärme verloren geht. Ich war in einem solchen unterirdischen Gange und versichere, es war da unten das reine Dampfbad und dies gleich zu Beginn des Ganges, wo er verhältnismäßig weit und hoch ist. Weiter in einem solchen Gange vorzudringen ist einem normalen Menschen wohl überhaupt nicht möglich.

Man sieht daraus, wie unendlich viel Wärme ganz nutzlos verloren geht, denn die Wärme strömt auch durch die Wände der Gänge und durch die darüber sich befindliche Erde derart aus, daß im Winter der Schnee oberhalb der Kanäle sehr bald hinwegschmilzt.

Obwohl nun die Heizung der Localitäten von einem Punkte aus erfolgt, wird das zu den Bädern u. s. w. nöthige Wasser wieder in jedem Pavillon extra in einem eigenen Wasserofen erwärmt, was auch wieder mehr Beheizungsmateriale, als nöthig ist, erfordert, worüber auch schon im hohen Hause gesprochen wurde. Es wäre dringend zu wünschen, daß diesen Uebelständen soweit als möglich abgeholfen werde.

Weitere nicht unerhebliche Kosten erwachsen dem Spital durch den großen Wasserverbrauch, für welchen eine große Wasserauflage zu bezahlen ist. Es wurde seinerzeit die Frage ventilirt, ob es nicht zweckmäßig sei, um diese Wasserauslagen zu vermeiden, Wasser aus der Laibach für die Verwendung in den Kesseln zu benützen. Es wurde diesbezüglich auch schon im Jahre 1896 in der Sitzung vom 16. Jänner eine Resolution beschloffen, dahingehend, der Landesausschuß möge diese Frage studiren und seinerzeit geeignete Anträge stellen.

Nun hat sich der Landesausschuß mit der Frage beschäftigt und das vorläufige Gutachten, welches von Seite des Bauamtes erstattet wurde, spricht sich nicht sehr günstig für eine solche Anlage aus. Nichtsdestoweniger ist zu wünschen, daß der Landesausschuß diese Frage noch weiter im Auge behalte und darüber möglichst bald, sei es im positiven oder im negativen Sinne Bericht erstatte, damit wir zu einem Abschlusse kommen.

Naturgemäß bilden eine sehr hohe Post in der Ausgabenrubrik die Kosten für Regie und Verpflegung, sowie die Medicamentenrechnungen.

Die Verpflegung findet durch den Orden der barmherzigen Schwestern statt und wurde im vergangenen Jahre die Frage hier besprochen, ob es nicht angezeigt wäre, um in dieser Richtung Ersparnisse zu erzielen, die Verpflegung in eigene Regie zu nehmen. Es wurde auch auf andere Spitäler hingewiesen, in welchen früher ebenfalls die barmherzigen Schwestern die Verpflegung hatten und wo die Verpflegung dann in eigene Regie genommen wurde. Es wurde diesbezüglich dem Landesauschusse in einer Resolution vom 21. Jänner 1898 der Auftrag erteilt, darüber Studien anzustellen und Bericht zu erstatten. Der Landesauschuß ist diesem Auftrage insofern nachgekommen, als er sich an sämtliche Kronländer, welche ähnliche Spitäler haben, wie das unfrige, gewendet und um Aufklärung darüber ersucht hat, welche Erfahrungen sie betreffend der eigenen Regie im Vergleiche zu der früheren Einrichtung der Regie durch die barmherzigen Schwestern gemacht haben.

Diese Gutachten sind, wenn ich gut informiert bin, rechtzeitig eingelangt, doch war der Landesauschuß noch nicht in der Lage, sich mit dieser Frage eingehend zu befassen. Ich bin aber überzeugt, daß er sein volles Augenmerk auch ferner dieser Frage zuwenden und im nächsten Jahre Vorschläge machen wird.

Ich möchte aber bemerken, daß man nicht zu weitgehende Hoffnungen an ein solches Unternehmen knüpfen darf, da die Verpflegungsgebühren verquitt sind mit den Gebühren für die Wartung und Pflege der Kranken. Wenn der Orden der barmherzigen Schwestern nicht mehr die Verpflegung auszuüben hätte, so würde er wahrscheinlich eine Lücke für die Krankenpflege veranlassen. Dies nur nebenbei.

Auch bezüglich der Apotheke wurde eine Resolution gefaßt, und auch mit dieser Frage hat sich der Landesauschuß beschäftigt. Nachdem dieselbe aber keine acute ist, da die Verträge mit den Apothekern erst im Jahre 1901 ablaufen, so hat sich der Landesauschuß auch nicht veranlaßt gefühlt, einen Bericht zu erstatten, und ist ein solcher für das nächste Jahr zu erwarten.

Ich stelle nunmehr an das hohe Haus das Ersuchen, zu den Details übergehen zu dürfen, und bemerke, daß ich für dieselben die Aufmerksamkeit des hohen Landtages möglichst kurz in Anspruch nehmen werde, da ja ein ausführlicher Bericht des Landesauschusses auf dem Tische des hohen Hauses liegt und sich der Finanzauschuß sehr eingehend mit den einzelnen Details befaßt hat. Ich werde daher nur diejenigen Punkte etwas eingehender behandeln, rücksichtlich welcher die Anträge des Finanzauschusses anders lauten, als die des Landesauschusses. (Odobranje. — Beifall.)

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo. Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prestopimo torej v nadrobno razpravo.

Ich bitte den Herrn Berichterstatter zu den einzelnen Punkten Bericht zu erstatten.

Berichterstatter Graf Barbo:

Ich werde hinsichtlich jener Capitel, bezüglich welcher ich keine Änderung vorzuschlagen habe, mich kurz fassen und nur die Summen anführen.

Beim Erfordernisse des Krankenhausfondes habe ich im Capitel I einen neuen Titel einzusetzen, das ist Titel 6 „Gnadengabe der Franciska Jalen“, welcher in einer der letzten Sitzungen eine außerordentliche Gnadengabe von 96 fl. bewilligt wurde. Es betragen daher die Ausgaben für Capitel I. im ordentlichen Erfordernisse . . . 19.222 fl.
im außerordentlichen Erfordernisse . . . 96 „

in Summa . . . 19.318 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Capitel II Erfordernis . . . 179 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Capitel III . . . 1.200 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Capitel IV . . . 2.302 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Bei Capitel V „Regiekosten“ habe ich einige Änderungen vorzutragen. Die ersten 4 Titel bleiben unverändert, und zwar Titel 1 mit 50.125 fl., Titel 2 mit 500 fl., Titel 3 mit 12.000 fl. und Titel 4 mit 611 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Bei Titel 5 „Inventaranschaffung“ werden vom Landesauschusse beantragt 1000 fl.; dies ist eine Erhöhung von 500 fl. gegenüber dem Voranschlage vom Jahre 1898. In dem Berichte des Landesauschusses, welcher in der Beilage 37 enthalten ist, wird gar kein Grund für diese Erhöhung angeführt, ebenso wenig in den Anträgen der Buchhaltung, in welche ich Einsicht genommen habe. Ich glaube daher, daß diese Erhöhung nicht als gerechtfertigt angesehen werden kann und beantrage im Namen des Finanzauschusses Titel 5 so wie im Jahre 1898 nur mit . . . 500 fl. anzusetzen.

(Obvelja. — Angenommen.)

Titel 6 und 7 bleiben unverändert, und zwar:

Titel 6 mit . . . 244 fl.

„ 7 „ . . . 42 „

(Obvelja. — Angenommen.)

Titel 8 „Beheizung und Beleuchtung“. Hier sehen wir vom Landesauschusse die Summe von 13.800 fl. eingesetzt. Der Landesauschuß führt an, daß dies $\frac{4}{6}$ der gesamten erforderlichen Summe von 19.600 fl. ausmache. Wenn aber die Herren den Bleistift zur Hand nehmen und nachrechnen, so werden Sie finden, daß $\frac{4}{6}$ von 19.600 fl. nicht 13.800 fl., sondern 13.066 fl. ausmachen. Dieser scheinbare Rechenfehler findet aber seine Begründung darin, daß die Zufuhr der Kohle einzig und allein dem Krankenhausfonde zugeschrieben wurde, während die anderen Fonde davon frei blieben.

Nun ist der Finanzauschuß der Ansicht, daß die eingesetzte Summe zu hoch gegriffen ist. In den Voranschlägen für die Wohlthätigkeitsanstalten ist die Kohle mit 1 fl. per Metercentner eingesetzt, während sie dem Zwangsarbeitshause nur mit 70 kr. angerechnet wird. Dies kommt theilweise daher, daß beim Zwangsarbeitshause die Zufuhr vom Bahnhofe zur Anstalt

nicht gerechnet wird, indem das Auf- und Abladen die Zwänglinge besorgen und die Zufuhr durch die Anstaltspferde erfolgt, während beim Spital dies alles verrechnet werden muß.

Zimmerhin ist dieses Plus von 30 fr. per Metercentner nicht vollkommen gerechtfertigt. Ich bemerke hier, daß im Spital mit Johnsdorfer Kohle geheizt wird, welche theurer als Trifailer Kohle ist. Die Erfahrung lehrt aber, daß Johnsdorfer Kohle wohl eine stärkere Wärme erzeugt, als Trifailer Kohle, aber nicht so vollständig verbraucht wird, wie letztere, indem sie stark rußt. Es dürfte sich daher empfehlen — und es sind auch bereits Versuche gemacht worden — Trifailer und Johnsdorfer Kohle zu mischen, und daraus wird sich jedenfalls ein Ersparnis in den Gesamtkosten der Beheizung ergeben. Ich möchte ferner darauf hinweisen, daß der Winter von 1898 auf 1899 ausnehmend warm war, so daß jedenfalls Ersparungen an Brennmaterial erzielt wurden, daher das Auskommen mit 18 000 fl. für alle drei Fonde getroffen werden dürfte.

Ich beantrage daher, da $\frac{4}{6}$ von 18.000 fl. 12.000 fl. ausmachen, im Titel 8 statt 13.800 fl. bloß 12.000 „ einzusetzen.

(Obvelja. — Angenommen.)

In den folgenden Titeln 9 bis 13 werde ich in der Lage sein, Restringirungen zu beantragen, da sich nach dem Erfordernisse pro 1897 gezeigt hat, daß die seinerzeit von der Bauleitung eingesetzten Summen nicht beansprucht werden dürften und das Auskommen mit geringeren Beträgen zu treffen sein wird. Nachdem es auch nicht angeht, gar zu generös zu präliminiren, sondern der Voranschlag möglichst nach dem wirklichen Erfordernisse eingerichtet werden soll, so beantrage ich die Titel 9 bis 13 folgendermaßen einzusetzen, und zwar:

Titel 9 statt 550 fl.	450 fl.
„ 10 „ 150 „	100 „
„ 11 „ 110 „	100 „
„ 12 „ 110 „	100 „
„ 13 „ 300 „	200 „

(Obvelja. — Angenommen.)

Die übrigen Titel dieses Capitels bleiben unverändert, und zwar:

Titel 14	600 fl.
„ 15	180 „

(Obvelja. — Angenommen.)

Das Gesamterfordernis des Capitels V beträgt sohin statt 80.322 fl. bloß 77 752 fl.

Capitel VI und VII bleiben unverändert, und zwar:

Capitel VI	300 fl.
„ VII	8.185 „

(Obvelja. — Angenommen.)

Gemäß den eben beschlossenen Ansätzen treten in der Recapitulation folgende Änderungen ein.

Capitel I „ordentliche Ausgaben“	19.222 fl.
„außerordentliche“	96 „

zusammen 19.318 fl.

Capitel V statt 80.322 fl. 77.752 „

Infolgedessen ändert sich auch das Gesamterfordernis, und zwar:

Ordinarium statt 111.710 fl. nur	109.140 fl.
und Extraordinarium	96 „
zusammen	109.236 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Hinsichtlich der Bedeckung habe ich nichts zu bemerken und beantrage sämtliche Capitel unverändert nach den Anträgen des Landesauschusses anzunehmen.

(Obvelja. — Angenommen.)

In der Schlussbemerkung sind wieder die Ziffern des Erfordernisses zu ändern, und hat es zu heißen: „Gesamtbdeckung“ 39.162 fl.

„Im Vergleiche mit dem Gesamterfordernisse per 109.236 „

ergibt sich ein Gesamtabgang per 70.074 fl.“

Ich beantrage sohin:

(bere. — liest:)

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Voranschlag des Krankenhausesfondes für das Jahr 1899 mit einem Abgange von 70.074 fl., welcher aus dem Landesfonde zu decken ist, wird genehmigt.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Berichterstatter Graf Barbo:

Ich komme nun zum Voranschlage des Irrenhausfondes.

Capitel I des Erfordernisses, Titel 1 bleibt unverändert, und zwar 2.297 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Titel 2 „Remunerationen“. Hier habe ich zu bemerken, daß nach den Beschlüssen des hohen Hauses dem Primarius Dr. Ritter von Bleiweis 200 fl. und ebenso dem Hausarzte Dr. Divjak 200 fl. als außerordentliche Remuneration zugewiesen wurden, so daß Titel 2 nunmehr zu lauten hat:

§§ 1 und 2 „ordentliche Remunerationen“	720 fl.
§§ 3 und 4 „außerordentliche Remunerationen“	400 „
zusammen	1.120 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Titel 3 51 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Titel 4 „Pensionen“. Hier habe ich zu bemerken, daß der Witwe Josefina Breinič statt des Erziehungsbeitrages von 26 fl. ein solcher von 50 fl. bewilligt wurde, so daß sich Titel 4 von 426 fl. auf 450 fl. erhöht.

(Obvelja. — Angenommen.)

Titel 5 109 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Gesamtsumme des Capitels I beträgt daher statt 3.603 fl. 4.027 fl. und zwar 3.627 fl. ordentliches und 400 fl. außerordentliches Erfordernis.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Capitel II, III und IV bleiben unverändert, und zwar:

Capitel II Erfordernis	1 fl.
" III "	661 "
" IV "	1.555 "

(Obvelja. — Angenommen.)

Beim Capitel V „Regiekosten“ ist zu bemerken, daß im Titel 7 für „Beheizung und Beleuchtung in der Landes-Siechen-Irrenanstalt“ 2.900 fl. präliminirt sind. Es soll aber heißen 3.000 fl., da hiefür $\frac{1}{3}$ der Gesamtsumme von 18.000 fl. entfällt. Im Ganzen erfordert somit das Capitel V die Summe von 45.678 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Capitel VI und VII bleiben unverändert, und beträgt das Erfordernis bei:

Capitel VI	26.197 fl.
" VII	2.412 "

(Obvelja. — Angenommen.)

In der Recapitulation haben die eben vorgetragenen Änderungen ebenfalls stattzufinden, so daß daher das Gesamterfordernis, und zwar:

das ordentliche	80.131 fl.
das außerordentliche	400 "
das Gesamterfordernis	80.531 fl.

beträgt.

(Obvelja. — Angenommen.)

Hinsichtlich der Bedeckung habe ich nichts zu bemerken, und beantrage ich dieselbe conform dem Voranschlag des Landesausschusses mit . . . 12.802 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Es stellt sich hienach ein Abgang von 67.729 fl. heraus und ich stelle daher den Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Voranschlag des Irrenhausfonds für das Jahr 1899 mit einem Abgange von 67.729 fl., welcher aus dem Landesfonde zu decken ist, wird genehmiget.“

Deželni glavar:

Otvarjam razpravo.

Zeli še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustat.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Berichterstatter Graf Barbo:

Ich habe nun die Ehre zu referiren über den Voranschlag des Gebärhausfonds.

Die Capitel I bis III bleiben unverändert, und zwar:

Capitel I Erfordernis	1.789 fl.
" II "	1.250 "
" III "	2 "

(Obvelja. — Angenommen.)

Bei Capitel IV „Regiekosten“ hat Titel 7 „Beheizung und Beleuchtung“ wieder um 100 fl. höher zu lauten, als präliminirt ist, und zwar aus denselben Gründen, welche ich beim Irrenhausfonde angeführt habe. Es stellt sich sonach das Erfordernis des Capitels IV auf 6.308 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die folgenden Capitel bleiben unverändert, und zwar:

Capitel V	316 fl.
" VI	179 "

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Recapitulation ist selbstverständlich um die Erhöhung im Capitel IV zu verändern und beträgt das Gesamterfordernis statt 9.744 fl. . . . 9.844 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Zur Bedeckung habe ich nichts zu bemerken, und ist dieselbe mit 827 fl. einzustellen.

(Obvelja. — Angenommen.)

Da sich das Gesamterfordernis um 100 fl. erhöht hat, so beträgt der Abgang nicht . . 8.917 fl. sondern 9.017 "

Ich beantrage daher:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Voranschlag des Gebärhausfonds für das Jahr 1899 mit einem Abgange von 9.017 fl., welcher aus dem Landesfonde zu decken ist, wird genehmiget.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustat.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Berichterstatter Graf Barbo:

Beim Findelhausfonde habe ich weder zum Erfordernisse, noch zur Bedeckung etwas zu bemerken und beantrage ich das Gesamterfordernis mit . . 3.598 fl. die Gesamtbedeckung mit 376 " einzustellen.

(Obvelja. — Angenommen.)

Ich stelle somit den Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Voranschlag des Findelhausfonds für das Jahr 1899 mit einem Abgange von 3.222 fl., welcher aus dem Landesfonde zu decken ist, wird genehmiget.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto, in s tem je rešena 4. točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

5. Ustno poročilo finančnega odseka o peticijah in sicer:

a) posestnikov v Št. Gotardu za podporo za napravo vodovoda;

5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:

a) der Inassen von St. Gotthard um Subvention behufs Errichtung einer Wasserleitung.

Poročevalec dr. Papež:

V imenu finančnega odseka imam poročati o 4 prošnjah za podpore za preskrbovanje pitne vode. Vsebinska te prošnje, posebno dveh izmed teh prošenj, je dala povod finančnemu odseku, da je obravnaval o nekem načelnem stališču, kako je postopati že v visoki zbornici nasproti takim prošnjam, posebno z ozirom na to, da so popolnoma nezadostne.

(Bere: — Liebt:)

„Oskrbovanje s pitno vodo za človeka in za domače živali, je v naši, večinoma kraški deželi pereče vprašanje.

Da se to vprašanje ugodno reši, je mogoče edino le z združenjo pomočjo države, dežele in udeležencev.

To načelo se je dejansko priznalo v onih rešitvah, po katerih so se vže podelile bile podpore iz državnih, zboljševalnih sredstev in iz deželnega zaklada.

Pri vseh teh rešitvah je bil glavni pogoj za podelitev denarnih podpor edino le prava in nujna potreba, večje množine posestnikov, njih gmotna nezmožnost in ob enem še javni zdravstveni in deželno-kulturni oziri.

V katerem obsegu je mogoče deželnemu zboru, oziroma odboru, ugoditi prošnjam za omenjene podpore ali za delovanje deželnega odbora pri ugotovitvi načrtov za vodovode in vodnjake, se je vže skoraj v vsakem zasedanju deželnega zbora v zadnjih sedmih letih dokaj jasno izreklo v slučajih, v katerih so se reševale dotične peticije.

One peticije, katerim je pomanjkovalo prej omenjenega, glavnega pogoja, n. pr. peticije posameznih posestnikov, peticije vasi ali občin, katere očitno nimajo prehudo trpeti pomanjkovanje pitne vode, marveč katere edino le žele, olajšati si nepreoddaljeno donašanje vode i. t. d., kakor tudi one peticije krajev in občin, kateri so vsekako prepotrebni pitne vode, katerim peticijam je pa pomanjkovalo vsekako potrebnih stvarnih podatkov, se v deželnem zboru vsled tega dosedaj niso odklonjevale, marveč izročevale so se deželnemu odboru v primerno rešitev, to se pravi v svrhu, da je deželni odbor prosilce opozoril, kaj da je treba takim peticijam priložiti, predno so sploh sposobne, da se zamorejo izročiti deželnemu stavbnemu uradu v pregled v tehničnem in geološkem oziru i. t. d.

Dotični nagibi pri takih rešitvah razvidni so v stenografičnih zapisnikih, kateri se razpošiljajo koncem vsakoletnega zasedanja deželnega zbora skoraj vsem županstvom v deželi; znani so pa oni nagibi tudi vsem onim proslcem, katerim so vže vročene bile navedene rešitve deželnega odbora, kateri je s tem uradovanjem bil dokaj preobložen.

Enake rešitve deželnemu odboru tudi še odslej nalagati, bi bilo nepotrebno, ko je vendar pričakovati, da je občinstvo v veliki večini podučeno, kako se morajo prošnje za podporo v priskrbovanje s pitno vodo sestavljati in opravljati z neobhodno potrebnimi podatki.

Zato je finančni odsek sklenil, v onih slučajih, v katerih je očitno, da se iz javnih zdravstvenih in deželno-kulturnih ozirov kaki prošnji za podporo v preskrbovanje s pitno vodo ne more ugoditi, ali pa v onih slučajih, v katerih je dotična prošnja pomanjkljivo sestavljena, predlagati visokemu zboru, da se take prošnje zavrnejo z očitki, kateri so vsaki taki prošnji primerni.“

Prva prošnja, o kateri imam poročati, je prošnja posestnikov iz vasi Št. Gotard, občine Trojana, ki prosijo podpore za napravo vodovoda.

V tej prošnji pravijo, da stoji vas na griču, da imajo le en studenec, da imajo le malo vode, da imajo 4 kapnice, ki pa o veliki suši usahnejo in da jim je treba vsled tega voziti po strmih klanci po vodo in z vodo gori.

Pravijo tudi v utemeljevanje te prošnje, da bi si utegnili iz nekega drugega studenca napeljati vodo po ceveh, torej napraviti vodovod, in da bi ti troški stali 120 gld. Vas Št. Gotard šteje 12 hiš in koncem prošnje še omenjajo, da imajo štiri dobro obiskovane živinske semnje na leto. To je vsa vsebina in vse utemeljevanje prošnje, ki je podpisana od dolge vrste posestnikov.

Primanjkuje pa potrebnih podatkov in tudi niti za navedbo v prošnji, kjer je rečeno, da bo stal vodovod 120 gld. ni povedano, kako se je prišlo do tega, da se je izračunil ta znesek.

Torej je to jedna tistih prošenj, ktere sem prej omenil in predlagam v imenu finančnega odseka:

„Deželni zbor skleni:

Preide se čez prošnjo posestnikov iz vasi Št. Gotard, občine Trojana, za podporo za napravo vodovoda na dnevni red.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

b) posestnikov iz Malih Lipljen za podporo za napravo vodovoda;

b) der Ansassen von Kleinsiplein um Subvention behufs Herstellung einer Wasserleitung.

Poročevalec dr. Papež:

Še manj utemeljena je druga prošnja županstva občine Male Lipljene za podporo, da bi se napravil en vodovod.

V tej prošnji je rečeno, da imajo v bližini vasi in sicer $\frac{1}{4}$ ure oddaljen studenec in da zaradi tega, ker jim je donašanje vode pretežko, želijo napraviti vodovod, potem pa pravijo, da je pregledal nek izvedenec iz Ljubljane od gospoda Kavseka svet in pa dotične krajevne razmere preiskoval in da je ta izvedenec proračunil, da bo vodovod koštal 500 gld. To je vse. Meni in tudi nobenemu drugemu članu finančnega odseka ni bilo znano, da bi bil kateri verodostojen izvedenec v kaki prodajalnici Ljubljanskega mesta, ki bi utegnil že naprej, ne da bi napravil proračun ali načrt, izreči, da bo vodovod iz $\frac{1}{4}$ ure oddaljenega studenca stal samo 500 ali 600 gld. To ni verjetno, da bi bil takozvan izvedenec napravil kak načrt in proračun. Prošnja je jako površna in zato predlagam v imenu finančnega odseka:

„Deželni zbor naj sklene:

Z ozirom na to, da v predležeči prošnji ni navedenih nobenih okoliščin, katere bi zadostovale za stvarno rešitev te prošnje v deželnem odboru, — nasprotno pa, da je razvideti iz prošnje, da so prosilci očitno v pomoti glede stroškov pravilno in po predpisih poljedelskega ministerstva izdelanega vodovoda — preide se čez to prošnjo na dnevni red.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

c) o prošnji posestnikov vasi Bogo, občina Vrabče, za podporo za napravo kapnic;

c) der Ansassen von Bogo, Gemeinde Vrabče, um Subvention behufs Errichtung von Cisternen.

Poročevalec dr. Papež:

Tretja prošnja je občinskih zastopnikov vasi Bogo, občine Vrabče pri Vipavi. Ta prošnja je izmed teh, katere imam pred seboj in katerih sta se dve že rešili, še najbolj utemeljena, vendar primanjkuje še dovolj podatkov, ki bi omogočili to prošnjo stvarno rešiti ali tudi jo deželnemu odboru izročiti z naročilom, da jo reši, kajti v tej prošnji, ki je podpisana od dveh, oziroma ni podpisana, marveč podkrižana od dveh posestnikov: Jožef Mislej, št. 11, in Janez Pavlič št. 5, je rečeno, da prilože načrt in proračun za nek vodovod. V istini je načrt in proračun priložen in ako pogledamo bolj natanko načrt, vidimo, da je izdelan od nekega mazarja „F. F. Straßenmeister“. Ali je cestni mojster v stanu tak načrt strokovno izdelati, in ko bi bil tudi zmožen, je ta načrt treba natanko pregledati. Pomanjkljiv je ta načrt tudi z ozirom na to, da kakor prosilci sami v prošnji pravijo, so pozabili žlebove v proračun navesti. Žlebovi bi stali kakih 300 gld.

Pozabil pa je ta „Straßenmeister“ tudi v predležečih načrtih te žlebove zarisati — jaz jih ne vidim — in je prav jasno, da tudi v načrtu niso narejeni. Iz proračuna je razvidno, da bi to, na kar „Straßenmeister“ ni pozabil, stalo 1333 gld., zraven žlebovi bi bilo to potem 1633 gld.

Nadalje je povedano, da je vas Bogo pri Štjaku na Hribu, da je oddaljena od vseh potokov in virov in prisiljena po leti, ako si hočejo vodo priskrbeti, v daljni mrzlik, to je $\frac{3}{4}$ ure daleč v Rašo hoditi po najpotrebnejšo pitno vodo. Nadalje podpirajo prošnjo tudi s tem, da pravijo, da imajo 61 goved, 22 prašičev in zraven navajajo, da je prosilcev 57 duš. To je vse. Ako bi bilo to vse popolnoma istinito, kar je povedano v prošnji in ako bi bil načrt in proračun dokaj dobro izdelan, potem bi se prošnja pač lahko izročila deželnemu odboru, da naj ta izposluje kar je še potrebno, ker bi bilo pričakovati in želi, da se tej prošnji ugodí.

Ker je pa, kakor rečeno, pomanjkljiva, predlagam v imenu finančnega odseka:

„Deželni zbor naj sklene:

Z ozirom na to, da predležeči prošnji pomanjkujejo potrebni verostojni podatki v zdravstvenem in deželno-kulturnem kakor v tehničnem oziru, se preide čez to prošnjo na dnevni red.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Božič ima besedo.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! Jaz se načelno popolnoma strinjam s sklepom, katerega je napravil častiti finančni odsek, in ki meri na to, da naj se nadalje dovoljujejo podpore le tistim krajem, kjer vlada prava in večja potreba po pitni vodi, kjer se nahaja večja množina posestnikov, kjer vlada veliko siromaštvo, ali so ljudje vsaj gmotno nezmožni si sami pomagati, in kjer slednjič to zahtevajo javni zdravstveni ali deželnokulturni oziri. Pri vasi Bogo se vse to nahaja v obilni meri. Vas ali prav za prav vasica Bogo leži na visokem griču, šteje po zadnjem ljudskem štetju 20 hiš s 100 prebivalci in ima, kakor je že gospod poročevalec omenjal, 83 glav živine. Ta vasica ima samo en umazan kal, in iz tega kala zajemlje vso potrebščino na pitni vodi za ljudi in za živino; ako pa si hočejo vode za ljudi in živino priskrbeti, kadar pritisne suša, so ti posestniki primorani po $\frac{3}{4}$ ure daleč globoko v Rašo z vozovi po vodo. Kal je, kakor sem že omenil, onesnažen in je torej iz zdravstvenih ozirov nedopustno, da bi ljudje uživali vodo iz kala, v katerem se goveda napajajo. Pri tem pa trpe ljudje tudi v deželnokulturnem oziru, kajti govedoreja se zaradi pomanjkanja vode ne more povspeti na tisto višino, kakor bi bilo želeto, ako je žival žejna in ni vode v zadostni množini pri rokah, kajti ljudje so primorani z vodo štediti, kar pa bi sicer ne bilo treba, ako bi je dovolj imeli pri rokah. Opozoriti pa bi si usojal še na neko okolnost, katere gospod poročevalec finančnega odseka ni omenil, namreč na nevarnost za slučaj požara. Ako bi to na visokem griču stoječo vasico brez tekoče in stoječe vode zadela nesreča požara, bi morala do cela pogoreti, kajti toliko vode pač ni mogoče navoziti, da bi se take nesreče preprečile. Za siromaštvo te vasi pa govori že njeno ime samo zadosti glasno, in narod ni zastojen nadel imena Bogo tej vasi. Razvidno je njeno siromaštvo dalje tudi iz tega, da je to sicer vinorodni kraj, da pa zdaj nima nikakih trt, seveda pa še manj pridelka in se morajo torej prebivalci zadolževati, ako hočejo svoje vinograde regenerirati. V stvarnem oziru je torej ta prošnja vsestransko utemeljena in gotovo je torej, da se mora vasi Bogo iz stvarnih ozirov v prvi vrsti podeliti podpora, ako se sploh more kateremu kraju podeliti.

Nikakor pa se ne morem strinjati z načelom, katero izreka finančni odsek v drugem delu svojega sklepa, da naj bi se namreč zbog formalnih pomanjkljivosti kar cela prošnja odklonila. To bi bilo pač ozkosrčno in malenkostno stališče, ako bi se zaradi puhle oblike žrtvovala stvar sama. Končno pa tudi ni ta prošnja tako silno pomanjkljivo utemeljena. Podpisala ali prav za prav podkrižala sta to prošnjo dva občinska odbornika, ki zastopata vasico Bogo v občinskem odboru na Vrabčah, in že ta argument, da je prošnja le podkrižana, da prihaja torej od ljudij, ki stoje na nižji stopinji izobraženja, govori za to, da se proti njim ne sme tako strogo postopati. Podkrižala pa sta samo ta dva moža prošnjo, ker sta bila gotovo prepričana, da smeta omenjeno vasico zastopati tudi na zunanje, in niti na um jima ni padlo, da bi bila naprosila tudi župana občine

Vrabče, da jo podpiše in pritisne na prošnjo občinski pečat. Po mojem mnenju torej nikakor ni umestno, da bi se zaradi tako malenkostne formalne pomanjkljivosti kar cela prošnja brevi manu odklonila in to pri vasi, ki je vode tako potrebna in ki ni ničesar drugega zagrešila nego to, da ima dva analfabeta za svoja zastopnika. Pomiselki proti načrtu pa tudi niso toliko merodajni za odklonitev prošnje. Vzemimo le, koliko načrtov je že bilo tu v obravnavi in noben, pa naj ga je izdelal Wagenführer ali pa kak drug inženir, ni bil tako popolen, da bi deželni hidrotehnik ne bil imel ničesar izpostavljal. Naglašalo se je nadalje, da je prošnja tudi zaradi tega pomanjkljivo inštruirana, ker je projektant pozabil sprejeti v proračun potrebščino za žlebove. Jaz v tem ne najdem take velike pomanjkljivosti, tem manj, ker prosilci sami naglašajo, da se je to le pozabilo, da pa bo stalo okoli 300 gld. Tem manj važna se mi zdi ta pomanjkljivost pri tem načrtu, po katerem se bo voda od streh navajala v kapnico, kajti to bi bilo pač težavno za projektanta naslikati vse hiše, narisati vse žlebove in izkazati, kako se bo voda od streh napeljavala v kapnico. To pomanjkljivost, ako je sploh pomanjkljivost, bo že gotovo odstranil deželni hidrotehnik.

Po teh pojasnilih priporočam visoki zbornici, da sprejme protipredlog, katerega si usojam staviti in ki se glasi:

„Deželni zbor naj sklene:

Prošnja vasi Bogo, občina Vrabče, odstopi se deželnemu odboru z naročilom, da dovoli iz kredita za vodovodne zgradbe primerno podporo, ter da izposluje v ta namen tudi državno podporo.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Božiča, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je torej v razpravi. Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Papež:

Kakor je prečastiti gospod predgovornik videl, sem tudi jaz njegov predlog podpiral s tem, da sem ustal. Iz njegovih besed se razvidi, da je uboga vas Bogo res potrebna preskrbovanja pitne vode in sicer s tem, da se kapnica naredi, kar je najcenejša naprava od vseh naprav, s katerimi se preskrbuje pitna voda. Iz predloga finančnega odseka pa ni sklepati, da je ta prošnja za vse čase zavržena, kajti ako se sklepu finančnega odseka pritrjuje, potem izvedo prosilci prej, kaj primanjkuje prošnji, kakor pa po deželnem odboru, ki ne bo tako hitro prišel v položaj, stvarno rešiti to prošnjo. Opomnim tudi, kar se nadrobnih navedeb tiče, da pravi gospod poslanec Božič, da želijo posestniki vasi Bogo napeljati vodo s streh, da temu bržkone ne bo pri-

trdil deželni stavbeni urad, ker ima ta že načrte, da se voda na boljši način napeljuje v kapnice, kakor raz streh. (Poslanec Božič: — Abgeordneter Božič: „Ne bo mogoče drugače!“) Jaz ne mislim, da so strehe z opeko krite, marveč gotovo so krite s slamo, in to je iz zdravstvenih ozirov manj priporočljivo, da se s takih streh napeljuje voda, kakor pa raz streh iz opeke. Če so hiše z opeko krite, potem mislim, da deželni stavbeni urad ne bo proti temu nič imel, da se bodo zlebovi napravili tako, da prihaja meteorologična voda raz streh. Ako bi imel jaz pooblastilo od finančnega odseka, bi pa vendar v tem upanju, da bodo besede Božičeve kak vzrok, da bo deželni odbor hitreje, kakor navadno take prošnje, to prošnjo rešil, glasoval za predlog gospoda poslanca Božiča. Drugače pa, ker nimam tega pooblastila, pa vzdržujem predlog finančnega odseka.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s spreminjalnim predlogom gospoda poslanca Božiča, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Torej odpade glasovanje o predlogu finančnega odseka.

Na vrsto pride točka:

d) posestnika Janeza Avbeljna iz Golčajev, občina Blagovica, za podporo za napravo vodnjaka;

d) des Besitzers Johann Avbelj von Golčaje, Gemeinde Blagowitz, um Subvention behufs Errichtung eines Brunnens.

Poročevalec dr. Papež:

Četrta in za danes zadnja točka za preskrbovanje pitne vode je prošnja enega posestnika in sicer Janeza Avbeljna, zemljiškega posestnika iz Golčajev, občina Blagovica. Iz te prošnje je razvidno, da je v resnici samo prošnja jednega samega posestnika, kateri želi betonirano kapnico, katero on sam proračunava na 200 gld. Jaz mislim, ako bi še tako po ceni bilo zgraditi tako napravo, vendar ne more visoki deželni zbor sprejeti to načelo, da se iz drugih kakor iz javnih ozirov takim prošnjam ugaja, v katerih se prosi podpore za preskrbovanje pitne vode, in zato predlagam v imenu finančnega odseka:

„Deželni zbor naj sklene:

Z ozirom na to, da je vže iz vsebine prošnje dokaj razvidno, da se tukaj ne gre za podporo iz javnih zdravstvenih in deželno-kulturnih ozirov, se preide čez to prošnjo na dnevni red.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

e) županstva v Sodražici za podporo za popravilo ceste iz Sodražice proti sv. Gregorju;

e) des Gemeindefamtes Soderschitz um Subvention behufs Herstellung der Straße von Soderschitz gegen St. Gregor.

Poročevalec dr. Papež:

Potem je še prošnja županstva v Sodražici glede podpore za popravilo ceste iz Sodražice do sv. Gregorja. Iz predaktov je razvidno, da so dobivali do zdaj že nekaj let prosilci vsako leto 150 gld. za navadno cestno progo, da so jo lani tudi dobili meseca junija in da bi jo letos tudi dobili, ako bi ta prošnja šla po zasedanji deželnega zbora direktno na deželni odbor. Zato tudi ni dvomiti, da se bo ta prošnja ugodno rešila pri deželnem odboru in zato predlagam v imenu finančnega odseka:

„Deželni zbor naj sklene:

Prošnja se odstopi deželnemu odboru, da nakaže prosilcem dosedanje letno podporo 150 gld.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž:

Visoki zbor! Besedam gospoda poročevalca imam le prav malo pristaviti in bi prosil le toliko, da bi deželni odbor to stvar kakor hitro mogoče rešil in precej poslal občini Sodražica to podporo, kajti cesta je v jako slabem stanu, v še bolj slabem stanu pa je občinska blagajnica in s tem sem končal. (Veselost. — Heiterkeit.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Papež:

Ne!

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

f) Marije Freyer, vdove muzejskega kustoza, za dovolitev miloščine.

f) der Maria Freyer, Musealcustoswitve, um Bewilligung einer Gnadengabe.

Berichterstatter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Die Wittve des ehemaligen Custos des Landesmuseums Heinrich Freyer hat im Jahre 1896 vom hohen Landtage eine Unterstützung von jährlichen 50 fl. erhalten, und zwar in Anerkennung der außerordentlichen Verdienste, welche Custos Freyer im Laufe der Jahre in Bezug auf das Museum, durch naturwissenschaftliche Arbeiten, Landesforschung u. s. w. sich erworben hat. Diese Subvention wurde der Wittve seinerzeit für drei Jahre bewilligt und diese Zeit nun abgelaufen. Die Dame ist heute 70 Jahre alt und hilfsbedürftig. Ich kann daher im Namen des Finanzausschusses dem hohen Landtage die Bewilligung des gestellten Ansuchens um Erneuerung der Unterstützung nur aufs wärmste empfehlen.

Der Antrag des Ausschusses lautet:

(bere: — liest:)

„Der Landtag wolle beschließen:

Der Frau Marie Freyer, Witve des ehemaligen Custos des Landesmuseums Heinrich Freyer, wird die bisher genossene Gnadengabe von jährlich 50 fl. auf weitere drei Jahre bewilliget.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

6. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Andreja Kalana glede ustanovitve obrtnih sodišč.

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Andreas Kalan, betreffend die Errichtung von Gewerbe-gerichten.

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Gospod poslanec kanonik Kalan je stavil v jedni zadnjih sej sledeči predlog:

(bere: — liest:)

„Visoki deželni zbor naj sklene:

Visoka vlada se pozivlje, da čim preje vse potrebno ukrene, da se ustanové v naši kronovini potrebna obrtna sodišča v smislu zakona dne 27. novembra 1896, (drž. zak. št. 218).“

Ta predlog je vzel upravni odsek v svoje posvetovanje in v imenu upravnega odseka takoj pričetkom svojega poročila rad naglašam, da smo ga vsi simpatično pozdravljali. Kar se tiče predloga samega, ni bilo najmanjšega nasprotstva proti zdravemu jedru, ki je v njem obseženo. Kjer so obrtna sodišča v resnici potrebna, je brezdvajbeno tudi potrebno, da se ustanové. Na tem stališču stojim tudi jaz kot poročevalec. Na drugi strani se pa mora tudi priznati, da bi se z ustanovitvijo takih sodišč, kjer niso potrebna, noben dober korak ne napravil in v tem pogledu sem mnenja, da se predlog, kakor je stavljen, ne more sprejeti. Treba je, da se za ustanovitev obrtnih sodišč najprej podlaga dobi v zmislu zakona iz leta 1896. samega.

Gospoda moja! Vi veste, da o obrtnih sodiščih govori že zakon z leta 1869., ampak na podlagi tega zakona se nikjer na Kranjskem ni ustanovilo niti jedno obrtno sodišče in se tudi bodisi, da ljudje za celo stvar niso vedeli, ali pa da jih v resnici ni bilo potreba, nihče ni oglasil za ustanovitev takih sodišč. Po novem zakonu, gospoda moja, ima deželni zbor dvojno nalogo. Prvič je ustanovitev takih sodišč prepuščena ministerstvu, ki pa mora poprej zaslišati mnenje deželnega zbora. Torej oddaja tega mnenja je jedno delo, katero mora prevzeti deželni zbor. Lahko pa tudi deželni zbor po zakonu sam inicijativo poprime in mislim, da je, če sem gospoda poslanca kanonika Kalana prav umel, to tisto, kar namerava s svojim predlogom. Za ta slučaj so pa že v zakonu samem dane podlage.

Deželni zbor namreč lahko brez ozira na to, ali je bil od ministerstva za mnenje vprašan, pri ministerstvu nasvetuje, da se v tem ali onem kraju ustanovi obrtno sodišče, to se pravi, kadar deželni zbor inicijativo poprime, mora sam priti že s konkretnim predlogom in reči, ne sploh, da se mu ustanovitev obrtnih sodišč potrebna zdi, ampak da se mu zdi potrebna ustanovitev obrtnega sodišča za ta in ta kraj, recimo za Ljubljano, za Tržič i. t. d. — Torej odsek je bil mnenja, da stvar ne sme biti tako splošna — vsaj vemo, kako vlada postopa s takimi splošnimi resolucijami — ampak ta inicijativa mora taka biti, da končno res dovede do uspeha, to se pravi, deželni zbor mora imeti specijalni nasvet za ta ali oni določeni kraj, kjer se mu ustanovitev obrtnega sodišča zdi koristna in dobra. Pomisliti se mora pa tudi, da so obrtna sodišča združena z gotovimi bremenami in sicer za delavce, ki morajo sodnika voliti, za sodnika, ki je pod globo 20 gld. zavezan prihajati k sejam, za

državo, ki mora sodnika plačevati in končno tudi za občine, ki morajo preskrbeti primerne prostore. Ako bi mi torej dosegli tako sodišče za kak kraj, kjer ga ni potreba, bi bilo s tem doseženo samo toliko, da bi se dotični občini naložila gotova bremena. Zategadelj je bil upravni odsek mnenja, da je stvar sicer gotovo vsega upoštevanja vredna in da se na Kranjskem, recimo na Gorenjskem in v Ljubljani, gotovo nahajajo kraji, kjer bi taka sodišča dobro uspevala, da se pa mora deželni zbor pri tej stvari polastiti čisto konkretnega stališča, to se pravi, deželni zbor, če hoče inicijativo poprijeti, ne sme storiti tako splošnega sklepa, da naj se pri nas obrtna sodišča ustanove, ampak on mora imeti čisto jasno podobo o krajih, kjer naj bi se taka sodišča ustanovila. V tem pogledu pa je pred vsem še treba raziskavanj, katera deželni zbor v tem kratkem času, ki ga ima še pred saboj, ne more izvršiti. To bi bila stvar deželnega odbora in šele, če bi bile jedenkrat vse poizvedbe dognane, mogel bi deželni zbor stopiti pred ministerstvo s primernimi konkretnimi nasveti. Če se pa danes sprejme ta splošna resolucija, bi bilo to le tlesk po vodi. Vlada bo rekla: deželni zbor sam ne ve, kaj hoče, in cela stvar bo zaspala. Upravni odsek pa je bil mnenja, da je stvar uvaževanja vredna in vredna, da se vsestransko preišče. Te poizvedbe in preiskave glede krajev, katere bi bilo nasvetovati, pa naj dožene deželni odbor, in potem se bo vlada pozvala, da v tem in onem kraju ustanovi obrtno sodišče. Glede teh krajev sedaj še ni čas razmišljati, ampak v tem pogledu bo deželnemu odboru treba za mnenje vprašati zastopnike obrtništva, torej v prvi vrsti trgovinsko in obrtniško zbornico. S tem pa ni rečeno, da je upravni odsek hotel celo stvar odkloniti, ampak njemu je na tem, da se zadeva resno preišče, in potem bo lahko iz zbornice izšel konkretni nasvet, da naj se v tem ali

onem kraju ustanovi obrtno sodišče. Torej to je pomen predloga, katerega bom stavil v imenu upravnega odseka, nikakor pa ga ni tako tolmačiti, kakor da bi se bilo hotelo opozicijo napravljati sproženemu vprašanju. V tem smislu torej upravni odsek predlaga nastopno:

„Deželni zbor naj sklene:

To zadevo odstopiti je deželnemu odboru, da vrši preiskave glede resničnih potreb obrtnih sodišč na Kranjskem, da zasliši pred vsem obrtno in trgovsko zbornico in da končno stavi v bodočem zasedanju v ti zadevi svoje konkretne nasvete.“

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in s tem je rešen dnevni red današnje seje.

Prihodnja seja bo v petek dne 2. maja ob 10. uri dopoldne in sicer s sledečim dnevnim redom:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Naznanjam, da ima finančni odsek sejo danes popoldne ob 4. uri, odsek za komasacijo zemljišč ima sejo danes popoldne ob 5. uri, in upravni odsek, kakor sem že zadnjič povedal, v pondeljek dne 1. maja ob 4. uri popoldne.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 1. uri popoldne. — Schluß der Sitzung um 1 Uhr Nachmittag.

